

Predavanje visokog predstavnika dr. Valentina Inzka u organizaciji Ministarstva vanjskih poslova Latvije

Vrijedi izgovorena riječ

Riga, 7. juni 2012. godine

**Politička melodrama ne smije odvući pažnju od istinskog
napretka**

Dame i gospodo,

Dozvolite mi da na početku zahvalim Ministarstvu vanjskih poslova Latvije na njihovom ljubaznom pozivu da održim ovo predavanje. Kao austrijski diplomata angažiran u Bosni i Hercegovini, smatram da mogu ponuditi korisno viđenje aktuelnih evropskih pitanja. Istovremeno sam uvjeren da iz novijih iskustava Latvije možemo naučiti nekoliko stvari koje će pomoći Bosni i Hercegovini da postigne napredak na putu ka potpunoj integraciji u evroatlantske institucije.

Nakon stjecanja nezavisnosti, Latvija je mogla nastaviti s tranzicijom ka tržišnoj demokraciji i integraciji u evroatlantske strukture. U Bosni i Hercegovini to traje duže i sam proces je opterećen teškoćama, ali smo na istom putu i odlučni smo u namjeri da postignemo isti cilj.

Možda bih sada također mogao skrenuti pažnju na činjenicu da su Latvijci služili u mirovnim misijama IFOR-a, SFOR-a i EUFOR-a, kao i u Policijskoj misiji Evropske unije u Bosni i Hercegovini. To je pomoć jedne zemlje drugoj i ta gesta neće

biti zaboravljena.

Doprinos Bosne i Hercegovine Evropi

Bosna i Hercegovina može dati ogroman doprinos ostatku Evrope.

Njena integracija u evroatlantske strukture neće biti korisna samo za građane BiH, nego i za građane širom evropskog kontinenta jer će značiti otvaranje novih tržišta i stvaranje prilika za unapređenje kulturnog dijaloga koji je neophodan za dugoročni prosperitet i sigurnost Evrope.

Možda je to nešto što se jasno vidi iz pozicije Latvije, zemlje koja je za sebe osigurala dinamičnu i značajnu ulogu u okviru Evropske unije.

Pripremljen teren za nagli ekonomski rast

Novonastale ekonomije imaju prirodni kapacitet da stvaraju nove proizvode. U tom pogledu Bosna i Hercegovina još uvijek nije u situaciji da na taj način bude konkurentna, ali može doći u tu situaciju i doći će u tu situaciju ukoliko riješimo neke od političkih teškoća koje su nas zaokupljale tokom proteklih godina.

No, kada vam kažem da je državni Parlament od izbora 2010. godine usvojio samo četiri nova zakona shvatit ćete da je to izuzetno malo za jednu državu koja nastoji da se pridruži Evropskoj uniji i NATO-u.

Međutim, istinski vjerujem da Bosna i Hercegovina ima kapacitete potrebne za uspjeh. Na primjer, Bosna i Hercegovina je u zavidnoj poziciji s obzirom da je jedini izvoznik električne energije u jugoistočnoj Evropi.

Pored toga, uprkos političkim preprekama, Bosna i Hercegovina ima jednu od najstabilnijih valuta u regionu. Centralna banka BiH je izgradila zavidnu reputaciju u smislu vođenja pouzdanog makroekonomskog menadžmenta, a njen vrhunski sistem indirektnog oporezivanja koji je uveden 2005. godine je

moderan i efikasan.

Ozbiljni problemi i dalje postoje, ali dobar dio terena je pripremljen za ekonomski uzlet.

Stvarni napredak koji je postignut

Dozvolite mi da vam ukratko navedem najveća politička postignuća iz posljednjih nekoliko mjeseci.

Nakon 6 godina otvorenog osporavanja Mirovnog sporazuma, prvi mjeseci ove godine nagovijestili su dugo očekivani povratak napretku.

Nakon općih izbora iz oktobra 2010. godine, vodećim strankama je trebalo 16 mjeseci da izgrade funkcionalan konsenzus koji je omogućio formiranje Vijeća ministara BiH. A upravo prošle sedmice, kao što neki od vas znaju, neslaganja unutar vladajuće koalicije su kulminirala tekućim nastojanjima da se jedna od vodećih stranaka izgura iz koalicije i da se reorganizira vlada.

Vidjet ćemo kako će se trenutna kriza vlasti odvijati, ali je jasno da je dugačak period neizvjesnosti u vezi sa državnom vladom nakon izbora 2010. godine doprinio atmosferi koja je obeshrabrila mnoge investitore. U globalnom trendu pada ekonomske aktivnosti, ovo je problem koji je Bosna i Hercegovina svakako mogla zaobići.

Međutim, ne bi se trebalo dozvoliti da politička melodrama baci sjenu na činjenicu da je Bosna i Hercegovina načinila – i da dalje čini – stvarne pomake. Možda se radi o dva koraka naprijed, a jedan nazad, ali zemlja se kreće u pravcu u kojem njeni građani žele da ona ide, a to je u pravcu Evropske unije i NATO-a.

Ono što je potrebno sada jeste politički konsenzus.

To je nešto što međunarodna zajednica ne može nametnuti. Bosanskohercegovački izabrani lideri moraju sami izgraditi taj

konsenzus.

Već smo se osvjedočili da se *mogu* kretati naprijed. Stranački lideri su u martu postigli principijelan sporazum o rješavanju pitanja vlasništva i korištenja državne i vojne imovine, što je godinama bila sporna tačka. Implementacija ovog sporazuma u pogledu vojne imovine poslat će pozitivan signal NATO-u da je rukovodstvo BiH ozbiljno u pogledu ispunjavanja svih uslova za članstvo u NATO savezu.

Implementacija sporazuma će također dovesti ovu zemlju bliže ispunjenju uslova koje je postavio Upravni odbor Vijeća za provedbu mira za konačno zatvaranje moga ureda, OHR-a.

Još jedan veliki korak naprijed načinjen je prošlog mjeseca kada je moj kolega i prvi zamjenik, u svojstvu supervizora za Brčko, najavio suspenziju svakodnevnih aktivnosti u okviru međunarodne supervizije nad ovim gradom do kraja avgusta. Ja sam istovremeno najavio da će ured za nadgledanje provedbe Konačne arbitražne odluke za Distrikt Brčko biti zatvoren do tog istog datuma.

Kao što vam je poznato, Brčko je kao strateški značajan grad na rijeci Savi u sjevernoj Bosni pod međunarodnom supervizijom praktično od završetka rata. Suspenzija supervizije predstavlja veliki korak na dugotrajnom putu ove zemlje ka punom poslijeratnom oporavku. Ona odražava stvarni napredak koji je već ostvaren u Brčko Distriktu i zemlji, te u isto vrijeme stvara uslove u kojima je moguće ostvariti daljnji napredak.

Potpuno novi način sagledavanja društva

Međutim, ne možemo biti spokojni. BiH nije kratkoročni izazov. Strukturalni problemi koji proizlaze iz dejtonskog ustava i dalje postoje i, što je još važnije, država je nedovoljno osposobljena da bi se branila od onih koji dovode u pitanje njeno postojanje.

Dakle, iako je Dayton osigurao mir, neophodne su promjene kako bi zemlja postala funkcionalnija.

Evropski sud za ljudska prava je 2009. godine presudio da Ustav BiH, koji je dio Dejtonskog mirovnog sporazuma, krši prava građana koji ne pripadaju ni jednom od tri konstitutivna naroda – Hrvatima, Srbima i Bošnjacima.

Dva pitanja proističu iz ove odluke, i možda iskustvo Latvije može ponuditi određene odgovore za oba.

Lideri Bosne i Hercegovine moraju osmisliti ustavni mehanizam koji će zaštititi prava zajednica, ali koji u tom procesu neće ugroziti prava pojedinaca.

Ovaj izazov može biti ispunjen. Širom Evrope postoje mehanizmi koji štite zajednice, ali pri tome ne ugrožavaju niti na drugi način narušavaju interese građana same po sebi.

Drugo pitanje koje proizilazi iz presude Evropskog suda tiče se temeljnog razumijevanja šta državljanstvo znači u modernoj demokratiji.

Zemlje koje su nastale raspadom bivše Jugoslavije morale su ponovo da se vrate osnovnoj pretpostavci da je vlada odgovorna građanima, a ne obratno; morale su prihvatiti presudni značaj transparentnosti u vladanju i upravljanju, i morale su priznati suštinsku ulogu slobodnog govora, slobodnih medija, nezavisnih sudova i slobodnog tržišta u funkcionalnoj demokratiji.

Ovdje se ne radi samo o uvođenju i poštivanju novih pravila.

Ovo predstavlja sasvim novi način sagledavanja društva.

U Bosni i Hercegovini, pojedini građani i političari odmakli su dalje od drugih na ovom putu. Bilo je slučajeva gdje su građani i grupe građana preuzeli vodeću ulogu u zahtijevanju novih standarda u javnom životu.

Transparentnost, kada ima podršku aktivnog i jakog građanskog društva, ima sposobnost da izbriše staru kulturu politike koja se odvija iza zatvorenih vrata.

Trijumf diplomatije EU

Prije no što završim, želio bih reći nešto o novom diplomatskom scenariju u jugoistočnoj Evropi.

U posljednjih nekoliko godina svjedoci smo socijalne, političke i diplomatske revolucije na Zapadnom Balkanu, kako su zemlje jedna za drugom odbacivale razarajući nacionalizam devedesetih i umjesto njega birale pragmatizam okrenut ka Evropi.

Hrvatska će sljedeće godine postati članica EU, dok su Srbija i Crna Gora, druga dva najbliža susjeda Bosne i Hercegovine, opredijeljeni da idu putem evropskih integracija.

Novoizabrani predsjednik Srbije Tomislav Nikolić dao je neke neprikladne izjave, uključujući i nedavne komentare kojima negira genocid u Srebrenici. One su zazvučale alarmantno – ali ja vjerujem – ili se barem iskreno nadam – da gospodin Nikolić, koji je izvojevao pobjedu na proevropskoj platformi, ne želi uništiti evropske težnje svojih sugrađana vraćanjem na propalu politiku šovinizma.

Radimo – i to u svakom dijelu ovog kontinenta – u klimi koju diktira ekonomska kriza. To znači da zemlje Zapadnog Balkana moraju privući i zadržati pažnju Brisela – a najbolji način da se to postigne je da se pažnja fokusira na dobre, a ne loše razloge za to.

Uspješna integracija Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju kao prosperitetne i održive tržišne demokratije bila bi spektakularan trijumf za diplomatiju Evropske unije.

To je dobrodošla perspektiva u jednom teškom periodu.

Ali i dalje je od suštinske važnosti da međunarodna zajednica

bude ujedinjena ako želimo uspjeti. OHR ostaje važan dodatni instrument kojim se štiti Mirovni sporazum i suverenitet zemlje, i na taj način omogućava Evropskoj uniji da se fokusira na svoj program.

Još uvijek vjerujem da u 2012. godini može doći do velikog napretka u vezi sa Akcionim planom za članstvo u NATO-u kao i integraciji u EU, ali stranke moraju brzo pronaći političku volju da prevaziđu međusobna neslaganja. Situacija je frustrirajuća jer to su mala pitanja u poređenju sa strukturalnim promjenama koje će biti potrebne ako BiH želi da se pridruži EU.

Utiranje puta

Kada je Latvija osigurala međunarodno priznanje, ekonomska i diplomatska perspektiva zemlje susrela se s brojnim izazovima. To nije lak put. U slučaju Bosne i Hercegovine, taj put je još teži i bolniji zbog nasljeđa koje je ostavio stravični rat. Ipak, iskustvo pokazuje da je prepreke moguće prevazići, da je teškoće moguće riješiti i da nagrada za odlučne reforme i odlučnu diplomatiju može biti velika.

Vjerujem da bez obzira na nedavne poteškoće, Bosna i Hercegovina jeste u stanju da dovede do kraja svoj put u Evropu. Uspješne zemlje poput Latvije već su prošle tim putem i to je put koji smo odlučni pratiti.

Hvala.